

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Юлія Дуда,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр» Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: Юлія Павленко,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та
методик їх викладання Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

В статті актуалізується проблема організації дистанційного навчання школярів початкової школи. Обґрунтовано актуальність вивчення даної проблеми у зв'язку із сучасним соціальним становищем, пов'язаним з складністю доступності до інформативно-комунікативних технологій та різноманітністю навчального простору і вимогами до професійної компетентності освітян, що постійно змінюються. Надано характеристику дистанційному навчанні як формі організації та реалізації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: початкова освіта, дистанційне навчання, навчання на відстані, інформаційно-комунікаційні технології, електронне освітнє середовище (е-середовище).

The article actualizes the problem of organizing distance learning of primary school students. The urgency of studying this problem in connection with the current social situation associated with the complexity of access to information and communication technologies and the diversity of educational space and the requirements for professional competence of educators, which are constantly changing. The characteristic of distance learning as a form of organization and realization of educational process by means of which its participants carry out educational interaction is given. It is noted that in this form of learning the child must go from the perception of educational information to its full understanding at different levels of cognitive activity. The advantages and difficulties of distance learning in primary school are highlighted. Emphasis is placed on the fact that its effective

basis is the professional and pedagogical competence of the teacher and the support and assistance of parents. A number of stress factors that affect participants in distance learning in primary school have been identified.

Ключові слова: primary education, distance learning, distance learning, information and communication technologies, electronic educational environment (e-environment).

FEATURES OF DISTANCE LEARNING JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Yullia Duda

Постановка проблеми. Суспільно-економічні умови життя в сучасній Україні стають все більш нестабільними, кризовими, породжують емоційну напругу, тривогу в населення. В такі складні часи протягом останніх семи років, відбувається процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних технологій, які дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу в школах. Всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвитку самостійності, творчості та допитливості особливо зумовлений особливостями індивідуального підходу педагогічних працівників саме початкової школи. Вимушений перехід з очної на дистанційну форму навчання у минулому навчальному році був важким, адже не всі педагоги досконало володіли техніками дистанційної організації освітнього процесу, проте складна ситуація, яка охопила не лише Україну, спонукала всіх педагогічних працівників опановувати елементарні основи дистанційного навчання. Цікавим для розуміння та осмислення проблеми є неминучість обмежувальних карантинних заходів, щодо доступу учнів до освітнього закладу, таким чином у суспільстві точаться суперечки про доцільність дистанційного навчання на рівні початкової ланки загальної середньої освіти. Очевидно, що учні початкової школи не володіють зрілою сформованістю організації власного навчального процесу, доступністю до інформаційно-комунікаційних технологій та впевненими навичками дистанційного навчання, такі аспекти потрібно ретельно вивчати та враховувати в освітній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, а саме: В. Биков, Є. Долинський, М. Левшин, О. Рибалко, Н. Сиротенко, О. Суховірський, Ю. Богачков, І. Федорук та ін. Вивченням особливостей електронного освітнього середовища у початковій школі займаються такі вчені, як: І. Большакова, О. Букреева, О. Головіна, О. Грищук, А. Лотоцька, О. Муковіз та ін.

Мета статті – охарактеризувати особливості дистанційного навчання молодших школярів в системі загальної середньої освіти, розкрити властивість ролей кожного учасника освітнього процесу – вчителя, дітей початкових класів і їх батьків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час реформування освіти у середніх навчальних закладах прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій. В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання.

Відношення вчених до особливостей дистанційного навчання різняться. Є. Долинський характеризує його як форму здобуття освіти, яка за своїми особливостями схожа з очною та заочною. За допомогою якої в освітньому процесі впроваджуються кращі традиційні та інноваційні засоби, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях [2].

Згідно з дослідженням І. Федорук зрозуміло, що дистанційне навчання по новому організовує навчальний процес та дозволяє зберегти якість традиційних технологій передачі знань та підвищення результатів навчання особистості в системі освіти [2].

Аналізуючи праці вчених В. Бикова, Ю. Богачкова, О. Муковіз, М. Левшина, О. Суховірського, О. Рибалко та ін., які визначають що дистанційне навчання – це форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за допомогою якого його учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (на відстані) [3; 4; 5].

Згідно із сучасним розумінням особливості дистанційної форми навчання мають такі компоненти:

- гнучкість – слухачі, які навчаються за дистанційною формою навчання не відвідують регулярних занять;

- модульність – кожна окрема дисципліна, які засвоєні слухачами створюють цілісне уявлення про визначену предметну галузь;
- паралельність – навчання може здійснюватися у процесі поєднання з основною професійною діяльністю;
- асинхронність – процес навчання який є незалежний від часу;
- віддаленість – відстань не є перешкодою для ефективного освітнього процесу;
- масовість – кількість учасників дистанційної форми навчання не є критичним параметром; вони мають доступ до багатьох джерел навчальної інформації, а також можуть спілкуватися один з одним і з викладачем через засоби зв'язку або за допомогою інших засобів інформаційних технологій;
- рентабельність – під цією особливістю розуміється економічна ефективність дистанційного навчання [2, с. 95 – 103].

Інформаційними ресурсами дистанційного навчання, крім опрацювання підручників, передбачається постійне інтерактивне спілкування учня з учителем. Ефективність навчального процесу забезпечує наявність професійно-педагогічної компетентності вчителя, стосовно організації цього виду освітніх послуг; самоорганізація учнів; підтримка та допомога батьків.

І. Большакова вважає, що на ефективність дистанційного навчання дитини впливає успішність сприйняття інформації та доведення її до розуміння, запам'ятовування, відтворення та використання на різних рівнях діяльності. При цьому використовуючи синхронний (учні одночасно перебувають у е-середовищі) та асинхронний (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком) режим вивчення матеріалу шкільної програми [1].

Дистанційне навчання є ефективне при дотриманні певних умов та встановленні обов'язкових правил. Істотною рисою дистанційної педагогічної діяльності є її орієнтування на освіту школярів, яка базується на організації пізнавальної діяльності в індивідуальних і колективних формах у вигляді діяльності самоосвітньої; системну діагностику особистих якостей учня і підтримка його індивідуального зростання; використання можливостей інформаційного освітнього середовища [2; 4].

У дистанційному навчанні важливо вчителю знати індивідуальні особливості кожного учня, щоб організувати продуктивну навчальну діяльність. Створення комфортних умов полягає у відборі відповідного змісту з предмету, розширення його інформаційного поля для розвитку інтересів і нахилів школяра. Предметний зміст при цьому набуває практико орієнтований характер і забезпечує не тільки вміння розв'язувати міжпредметні завдання, але і сприяє становлення інформаційної, комунікативної компетентності особистості в молодшій школі. Крім того, для успішного здійснення процесу дистанційного навчання учителі мають володіти технологічними аспектами організації освітньої діяльності школярів, які містять у собі різні прийоми роботи в форумі, чаті, теле- і відеоконференціях, а також з електронною поштою та іншими комунікаційними засобами [2].

Опираючись на факти які розміщені у соцмережах та змісту відповідних розділів сайтів закладів загальної середньої освіти можна констатувати, що на сьогодні для організації дистанційного навчання молодших школярів найбільш активно вчителі початкової школи використовують такі сервіси мережі Інтернет: *Viber*, *YouTube*, *Google Classroom*, «*Всеосвіта*», «*На урок*». Обмін аудіо й відеоінформацією, віртуальна дошка, дискусії з уведенням текстової інформації з клавіатури, пересилання файлів, спільне використання прикладних програм, проведення багатобічних конференцій застосовується для колективної роботи в Інтернеті у синхронному режимі навчання учнів. Е-застосунки *Zoom*, *Skype*, *Google Meet* є найбільш популярні при роботі з школярами.

Безперечно дистанційну форму навчання можна вважати успішною, так як вона спрямована на всебічний розвиток учня та вчителя. Переваги дистанційної освіти полягають в:

- екстериторіальності, тобто вимушена ізоляція без втрати доступу до джерела навчальної інформації);
- урахування індивідуальних психологічних особливостей особистості шляхом обирання учнем індивідуального темпу навчання;
- створення комфортних умов для школярів (комфортна обстановка вдома) та вчителів (вчитель вносить матеріал в базу даних 1 раз, а користується поки не зміниться програма, отримує оцінки на веб-сайт, виконані завдання на електронну пошту);

- наглядність матеріалу можливість знайти швидко додаткову інформацію через мережу Інтернет;
- індивідуальна спрямованість навчання (різномірневі завдання);
- можливість перевірити теоретико-методичні знання учнів класу;
- можливість покращити оцінку з фізичної культури (учень – без спортивної форми на уроці може отримати оцінку, зайшовши на веб-сайт вчителя, опрацювавши частину матеріалу і в кінці уроку розповісти, що йому запам'яталось найбільше; відмінники можуть покращити оцінку за допомогою теоретико-методичних знань) [2, с.34 – 50].

Зазвичай, учасники дистанційного навчального процесу стикаються рядом труднощів, які створюють проблеми в передачі знань. Під час організації дистанційного навчання у закладах середньої освіти виникають складнощі технічного забезпечення учасників освітнього процесу:

- низька швидкість інтернет зв'язку або його відсутність;
- відсутність навчальних ресурсів, що можуть повноцінно забезпечити формування знань учнів із навчальних предметів;
- відсутність у багатьох учителів та учнів сучасних мобільних пристроїв, комп'ютерів та інших гаджетів (особливо в сільській місцевості);
- обмежений доступ окремих учнів до комп'ютерної техніки (у сім'ї можуть бути двоє-трьох школярів та батьки працювати у дистанційному режимі) [2].

Особливо стресовий для учасників дистанційної форми в початковій школі є психолого-педагогічний та методичний супровід дистанційного навчання учнів:

- відсутність досвіду такого навчання;
- окремі педагоги недостатньо володіють ІКТ;
- ненормований робочий день вчителів (постійний зв'язок із батьками, перевірка робіт учнів, підготовка до навчальних занять та завдань з детальними інструкціями займають багато часу);
- деяким вчителям важко адаптуватися до нових умов навчання;
- низька якість або повна відсутність методичного супроводу організації дистанційного навчання від методичних служб;

- недостатній контроль за станом засвоєння учнями знань;
- неможливість проконтролювати дотримання учнями академічної доброчесності під час виконання домашніх завдань;
- в учнів початкової ланки ще не сформовані вміння самостійно вчитися, опрацьовувати навчальний матеріал;
- небажання деяких учнів навчатися самостійно на он-лайн платформах;
- відсутність контролю зі сторони батьків щодо дистанційного навчання їхніх дітей [2].

Основами санітарно-гігієнічних умови організації дистанційного навчання в середній школі є, такі:

- не дотримання ергономічних вимог до викладу матеріалу для дітей (різний шрифт, посилання на неперевірені відео, часто з рекламою, завеликий обсяг навчального матеріалу);
- велике навантаження на органи зору, як для вчителів, так і для учнів (перевантаження роботою за комп'ютером, не враховується загальне навантаження на дитину) [3].

Перераховуючи плюси та мінуси дистанційного навчання зрозуміло, що недоречностей більше але дані випадки дають можливість у майбутньому скорегувати цей освітній процес таким чином, щоб він мав більшу ергономічність та адаптивність до учасників навчально-виховного процесу.

Наведені факти дають можливість вважати, що дистанційна форма навчання є не адаптованою для молодшої початкової школи в галузі середньої освіти. Можна констатувати щодо необхідності підготовки майбутніх учителів початкової школи для впровадження в практику роботи даної форми навчання. Перш за все потрібно з'ясувати моменти звернення до дистанційної освіти у початковій школі. Доцільно таку форму навчання використовувати при хворобі учня та пропуску занять з поважної причини. Для таких випадків краще підходить навчальне середовище дистанційного навчання, де матеріал розміщують учителі-методисти. Такі випадки притаманні періоду карантинів під час епідемій грипу чи інших захворювань у зимову пору. Для здійснення продуктивної роботи вчителя початкової школи при впровадженні дистанційної форми навчання є найголовнішим знання особливостей інформаційно-технічних особливостей.

Перспективним напрямом для вивчення у подальшому є особливості проведення тематичних та контрольних робіт певних навчальних предметів за допомогою форми дистанційного навчання у початковій школі.

Література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К.: УСДО, 1993. – 220 с.
2. Большакова І. О. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів / І. О. Большакова [Електронний ресурс] // Нова українська школа, 23 квітня 2020 р. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>.
3. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести : навчально-методичний посібник (видання 2-е, доповнене) / М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк, В. М. Кобися. – Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2014. – 236 с
4. Левшин М.М. Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх учителів і учнів початкових класів / М.М. Левшин // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Наук. світ, 2003. – Вип. № 6. – С. 91 – 95.
5. Муковіз О. П. Система управління дистанційним навчанням у неперервній освіті вчителів початкової школи / О. П. Муковіз // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 25. – С. 92–99.
6. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.В. Суховірський. – К, 2005. – 20 с.